

Maďarský básník, dramatik, novinář a překladatel Frigyes Karinthy ve své krátké povídce „Řetěz“ (Láncszemek) popsal jako první skutečnost, že ve velkém světě se všichni se všemi znají zhruba přes 6 osobních známostí, což je koncept obecně rozšířený v angličtině pod názvem „six degrees of separation“. Karinthy ještě v předinformačním světě předpokládal, že zásluhou technologického pokroku v komunikacích a cestování se sítě přátel budou rychle zvětšovat a vzdálenosti zkracovat. Jinými slovy, zdálo se mu, že moderní svět se díky této stále rostoucí pospojovanosti lidských bytostí scvrkává. Ve své původní hypotéze si představoval, že na spojení kohokoliv s kýmkoliv na celé zeměkouli stačí dokonce jen 5 lidí, kteří se mezi sebou vzájemně osobně znají. Těto myšlenky se ujala řada matematiků, jako byl Manfred Kochen či Michael Gurevich, a nakonec se tuto myšlenku rozhodl v experimentu otestovat v americké populaci americký psycholog Stanley Milgram. Na počátku Milgramova experimentu byla touha dozvědět se něco víc o pravděpodobnosti, že dva nahodile vybraní jedinci v určité populaci budou jeden druhého znát. A od toho je už odvozen další krok: jestliže se neznají, tak jak dlouhá je vzdálenost mezi nimi založená na pospojování těch, kteří se mezi sebou osobně znají. Milgram vybral jedince ve městech Omaha a Wichita (Nebraska a Kansas) jako výchozí body a v Bostonu (Massachusetts) konečné články řetězu. Vybraným jedincům v Omaze nebo Wichtě byl nahodile poslán určitý informační balíček. Dopisy v něm obsahovaly detailní popis účelu studie a základní informaci o cílové kontaktní osobě v Bostonu. K tomu byla přiložena zpětnovazební pohlednice se zpáteční adresou. Poté, co adresát obdržel pozvání k účasti, byl dotázán, zda osobu popsanou v dopise zná nebo ne. Když ji znal, měl dopis poslat přímo oné osobě. Jako definice osobní známosti sloužilo to, že si tykají, respektive v angličtině říkají prvním jménem. Ve většině případů adresát cílovou osobu neznal, a tak měl vymyslet někoho, o kom si myslí, že by jí mohl znát nebo k ní mohl být blíž a tomu tedy měl poslat příslušný paket informací. Poté, co balíček nakonec dosáhl cílovou osobu, bylo možno spočítat, přes kolik lidí se tam dostal. Jestliže byl řetězec přetržen, zpáteční pohlednice nedošla.

Pro počtivost budiž řečeno, že ze 160 dopisů pouze 64 nakonec dosáhlo cílového kontaktu. Průměrná délka úspěšných řetězců se pohybovala okolo 5,5 až 6 osob. Na podobném principu byly potom propracované matematické modely malých světů, jež přinesly i další pozoruhodné postřehy o tom, že velmi vzdálené malé světy mohou být propojeny jedním dlouhým kontaktem, takže 6 stupňů separace platí i pro spojení mezi evropským univerzitním profesorem a domorodcem na Papua-New Guinea.

Domyšleno do konce, můžeme začít pracovat na konkrétních kazuistikách popisujících naši vzdálenost vůči chvalně i nechvalně známým osobnostem, v mém případě například vůči Stalinovi přes dva lidi, vůči Hitlerovi také přes dva lidi, podobně jako přes tři lidi vůči Gustavu Mahlerovi či Johannesu Brahmsovi. Čím více se do této teorie propadáme, tím překvapenější jsme z toho, jak skutečně platí, a to i pro obrovské množiny, jakými jsou velké populace.

Když jsem před lety potkal Daniela Kroupu, ihned mne zaujal svým podmanivým hlasem, krásnou češtinou a rétorickou schopností formulovat srozumitelně filozofické myšlenky. Působil tak na mne jak jako politik, tak později jako vysokoškolský učitel. Blíže jsem Dana poznal v okruhu kolem Václava a Ivana Havlových, zejména v Kampademii, která už měla svou předrevoluční disidentskou tradici a do níž mne uvedl pozdější rektor Univerzity Karlovy, Radim Palouš. Mohl jsem si tak tu a tam vychutnávat Danovy diskusní vstupy v proskleném arkýři magického Havlovic bytu s výhledem na Hradčany. Když mne při jeho sokratovských a platónských exkurzích napadly malosvětské souvislosti vedoucí přes porevolučního prezidenta republiky prakticky ke každé významné osobě na planetě, vůbec mi nepřišlo na mysl, že jednou budu mít v gratulovníku Danu Kroupovi příležitost pošmáknout si na teorii malých světů osobně. Nevím, zda to je pro Dana překvapení, ale mou malou voničkou k jeho významnému jubileu je zjištění, že se naše světy nejenom zmenšily a přiblížily, ale dokonce propojily, takže jsme se stali příbuznými. Milý prabratranče, či jak Tě nazvat, můj syn má manželku, ta má otce, který má sestru, jež má syna a ten se oženil s Tvou dcerou Magdalénou. Onen bratranec mé snachy se jmenuje Zbyšek Stodůlka a Tvoje dcera je už teď možná Magdaléna Stodůlková. Pokrevní to sice není, ale malosvětské ano. Q.B.F.F.F. Tvůj Cyril